

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.II.20.064/2016/5. szám

A Szegedi Ítéltábla a Bihari Ügyvédi Iroda (ügyintéző ügyvéd: dr. Bihari Krisztina) által képviselt felperesnek - a Kolozsvári & Waldmann Ügyvédi Iroda (ügyintéző ügyvéd: dr. Waldmann Gábor) által képviselt alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Szegedi Törvényszék 2015. november 26. napján kelt 11.P.21.693/2015/4. számú ítélete ellen a felperes részéről 5. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés alapján lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

Í T É L E T E T :

Az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, a megfellebbezett rendelkezését **részben megváltoztatja** az alábbiak szerint.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül adja ki a felperesnek a **(gpjmű frg rszáma)**. forgalmi rendszámú Ford Fiesta típusú személygépjármű törzskönyvét.

A felperes által az állam javára fizetendő elsőfokú eljárási illeték összegét 57 400 (ötvenhétezer-négyszáz) Ft-ra leszállítja, míg az alperes által fizetendő elsőfokú eljárási illeték összegét 36 000 (harminchatezer) Ft-ra felemeli.

Mellőzi a felperes elsőfokú perköltség megfizetésére kötelezését és megállapítja, hogy a peres felek az elsőfokú eljárásban felmerült költségeiket maguk viselik.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 14 500 (tizennégyezer-ötszáz) Ft fellebbezési eljárási költséget.

A feljegyzett 124 500 (százhuszonnégyezer-ötszáz) Ft fellebbezési eljárási illetékből a felperes 76 500 (hetvenhatezer-ötszáz) Ft-ot, az alperes 48 000 (negyvennyolcezer) Ft-ot köteles megfizetni az állami adóhatóság felhívására a Magyar Államnak.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I N D O K O L Á S

A felperes 2008. április 17. napján svájci frank alapú, változó kamatozású kölcsönszerződést kötött az alperes jogelődjével, a **(L.) Zrt.-vel** a **(gpjmű frg rszáma)**. forgalmi rendszámú Ford Fiesta típusú személygépjármű vételárának finanszírozása céljából. A **(kölcsönszerződés jelölése)**. számmal jelölt kölcsönszerződés alapján az alperes 2 739 000 Ft kölcsönt folyósított a felperes részére. A felek a 120 hónapon keresztül fizetendő törlesztő részletek havi összegét 32 731 Ft-ban,

az összes törlesztő részlet összegét 3 927 720 Ft-ban, a teljes hiteldíjmutatót 8,61 %-ban, a kamat- és az árfolyamváltozás (a kamatváltozás I. és a kamatváltozás II.) elszámolásának módját pedig ún. normál deviza konstrukcióban határozták meg. A kölcsönszerződés részét képezte az alperes hitelezési tevékenységére vonatkozó **(üzletszabályzat jelölése)** számú üzletszabályzat (a továbbiakban: Üsz.).

A kölcsönszerződés megkötésével egyidejűleg a peres felek a kölcsön visszafizetésének biztosítására - felfüggesztő feltétellel - adásvételi szerződést kötöttek és az alperes javára opciós jogot alapítottak a kölcsönösszeg felhasználásával vásárolt gépkocsira. Az opciós szerződés 4. pontjában rögzítették, hogy a hitelező (az alperes) a vételi jogot a szerződés aláírásától számított 5 éves időtartam alatt, de legfeljebb addig az időpontig gyakorolhatja, ameddig vele szemben a kölcsönszerződésből eredő tartozását a kölcsönbevevő (a felperes) maradéktalanul nem teljesítette.

A kölcsönszerződés részét képező üzletszabályzat - egyebek között - az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

- I.22. pont: „**Árfolyam:** A Takarékbank Rt. által a mértékadó devizanemre kiemelt ügyfelek számára jegyzett hivatalos, forintban kifejezett árfolyam.”

- I.24. pont: „**Mértékadó árfolyam:** A mértékadó devizanem vételi árfolyama az egyedi kölcsönszerződés létrejötte napján.”

- I.23. pont: „**Rendkívüli árfolyamesemény:** Rendkívüli árfolyam eseménynek minősül az árfolyam szélsőséges mértékű (25 %-ot meghaladó) növekedése a mértékadó árfolyamhoz képest, vagy egyéb, a Magyar Nemzeti Bank mint jegybank által fogantatosított rendkívüli intézkedés (pl. intervenció sáv eltolása, egyéb pénzügyi szabályok megváltoztatása), amely a forint árfolyamát a jövőben szélsőségesen befolyásolhatja.”

- I.18. pont: „**Mértékadó kamatláb**

e) amennyiben a mértékadó devizanem egyéb (nem forint), úgy a mértékadó kamatláb a londoni bankközi piacon a mértékadó devizanemben három havi időtartamra jegyzett, a Reuters Monitor megfelelő oldalán naponta közzétett kínálati referencia kamatláb (3 havi LONDON InterBank Offered Rat - LIBOR).”

- I.25. pont „**Kamatváltozás**

a) Kamatváltozás I.: A mértékadó kamatláb pénzpiacra bekövetkezett százalékos értékének változása függvényében a hátralevő törlesztőrészek összegét érintő kamatkülönbözet.

b) Kamatváltozás II. (árfolyamváltozás): A mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében az alábbi képlet szerint meghatározott kamatkülönbözet: kamatváltozás II. = fizetési kötelezettség x ((fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam/mértékadó árfolyam) - 1)

c) Kamatváltozás III. (árfolyamváltozás): A kölcsönszerződés futamidő lejárt előtti megszűnésekor fizetendő - ki nem terhelt - kamatkülönbözet, amelynek mértéke a szerződés megszűnésének eseteit szabályozó rendelkezésekben külön kerül meghatározásra.

- I.6. pont: „**Normál devizakonstrukció:** Amennyiben a mértékadó devizanem nem forint, a kölcsönbevevő a kamatváltozás I. és II.-t a kölcsönbevevő hirdetménye szerint köteles megfizetni.”

- IV.7. pont: „Amennyiben az elsődleges biztosíték opció és az egyedi kölcsönszerződés futamideje 5 évnél hosszabb, úgy a kölcsönbevevő köteles a hitelező felszólítására az eredeti feltételekkel egyező tartalommal ismét vételi jogot engedni, amelynek időtartama legalább a szerződés lejártát követő 3 hónap.”

- V.6. pont: „Amennyiben a kölcsönszerződésben megjelölt „mértékadó devizanem” nem magyar forint (HUF), a kölcsönszerződés deviza alapú szerződés, amely esetben a kölcsönbevevő vállalja a mértékadó devizanem és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Az

árfolyamváltozás lehetséges mértéke euró esetében a mindenkori intervenció sáv nagysága alapján limitálható, míg egyéb devizák esetében további kockázatot jelent az adott deviza és az euró keresztárfolyamának változása."

- VI.1. pont: „A kölcsönbevevő köteles a hatósági nyilvántartásba, a gépjármű forgalmi engedélyébe és a törzskönyvbe a Hitelező javára - a Felek között létrejött szerződésnek megfelelően - a vételi jogot, vagy a jelzálogjogot és annak biztosítására az elidegenítési és terhelési tilalmat bejegyeztetni, és ennek megfelelően úgy rendelkezni, hogy a hatóság a törzskönyvet a Hitelező, mint a korlátozás jogosítottja részére küldje meg.

A felperes elsődleges keresetében a kölcsönszerződés egésze érvénytelenségének megállapítását, annak jogkövetkezményeként a szerződés határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítását kérte azzal, hogy a bíróság az Üsz. I.18.e. pontja szerinti kamat alapulvételével végezze el a felek közötti elszámolást, és annak eredményeként kötelezze az alperest 176 Ft megfizetésére. Másodlagos keresete annak megállapítására irányult, hogy érvénytelenek az egyedi szerződés és az üzletszabályzat általa megjelölt feltételei azok tisztességtelenségére figyelemmel. Kérte továbbá az alperes kötelezést a **(gpjmű frg rszáma)**. forgalmi rendszámú Ford Fiesta típusú gépjármű törzskönyvének kiadására az opciós szerződés 5. pontja, továbbá az Üsz. IV.7. pontja érvénytelenségére hivatkozással.

A szerződés egésze érvénytelenségét illetően keresetét a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b), c), d) és e) pontjaiban foglaltakra alapította, kiemelve, hogy az egyedi kölcsönszerződés nem tartalmazza a kölcsön és a havi törlesztő részletek devizában meghatározott összegét, a kamat éves százalékos értékét, az alperes által felszámítható költségeket és azokat a feltételeket sem, amelyek mellett az alperes a hiteldíjat egyoldalúan módosíthatja. Álláspontja szerint az Üsz. I.25.a) és b) pontjai átláthatatlanok, homályosak, nem az árfolyamváltozásra, hanem a kamatváltozásra vonatkoznak, sem ezekből a kikötésekből, sem az Üsz. egyéb rendelkezéseiből nem állapítható meg, hogy a deviza árfolyam-változásából fakadó összes teher őt, mint adóst terheli. Állította, hogy a szerződéskötéskor az árfolyamkockázatról nem kapott megfelelő tájékoztatást, és nem hívták fel a figyelmét arra sem, hogy az korlátlan mértékben terhelheti, így az sem volt ismert számára, hogy az árfolyam változása a törlesztő részletekre milyen hatást gyakorol.

Számítása szerint valós tartozása LIBOR kamattal számolva 2 806 271 Ft, ezzel szemben eddigi teljesítése 3 695 176 Ft, így az érvénytelenség jogkövetkezményeként kért hatályossá nyilvánítás körében a különbözetként mutatkozó 956 176 Ft összeggel tartozik neki az alperes.

Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Vitatta, hogy a szerződés bármely pontja a felperes által felhozott okból érvénytelen lenne. Hangsúlyozta, a felek között létrejött szerződés deviza alapú szerződés, az árfolyamváltozásból eredő fizetési kötelezettség teljesítésére a felperes az üzletszabályzat V/6. pontjában kötelezettséget vállalt. Nem vitatta, hogy a kamat éves százalékos értéke a szerződéskötés időpontjára vonatkozóan nem került meghatározásra, érvelése szerint azonban ez a hiány orvosolható, az érvénytelenség oka kiküszöbölhető, így kérte a szerződés érvényessé nyilvánítását azzal, hogy az induló ügyleti kamat éves százalékos értéke 8,51 %. Hangsúlyozta, nem tekinthető szerződésmódosításnak az árfolyamváltozás kiterhelése, s miután a szerződés változó kamatozású, így a kamat változása sem.

Véleménye szerint a törzskönyv birtokban tartása az opciós szerződéstől független atipikus biztosíték, s miután a felperes a kölcsönszerződésből eredő tartozását nem teljesítette maradéktalanul, a törzskönyv kiadására irányuló követelése idő előtti.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a peres felek között 2008. április 17. napján létrejött **(kölcsönszerződés jelölése)** számú kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította akként, hogy az éves

ügyleti kamat mértékét évi 8,51 %-ban határozta meg. Megállapította, hogy a **(üzletszabályzat jelölése)** számú üzletszabályzat IV/7. és a IX/4.a. pontjai érvénytelenek. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Az alperest az állam javára 16 430 Ft eljárási illeték, míg a felperest az alperes javára 25 400 Ft perköltség megfizetésére kötelezte.

Határozatának indokolásában megállapította, hogy a perbeli szerződés deviza alapú fogyasztási kölcsönszerződés. A Kúria 6/2013. PJE határozatának indokolására utalva hangsúlyozta, a szerződés létrejöttét, illetve érvényességét nem befolyásolja az a körülmény, hogy abban a kölcsön és a törlesztő részletek svájci frankban kifejezett összege nem került rögzítésre. Kifejtette, a felperes által megjelölt szerződési feltételek - a felperesi állásponttal szemben - nem biztosítanak az alperes számára egyoldalú szerződésmódosítási jogot. Megállapította ugyanakkor, hogy miután a szerződés nem tartalmazza a kamat éves százalékos értékét, az a Hpt. 213. § (1) bekezdése c) pontja értelmében semmis. Az érvénytelenség alkalmazandó jogkövetkezményeit illetően kiemelte, elsődlegesen az érvénytelenség okának kiküszöbölésével a szerződés érvényessé nyilvánítása a cél, amely jogkövetkezményt a perbeli esetben alkalmazhatónak ítélt oly módon, hogy meghatározta az ügyleti kamatláb induló mértékét.

Alaptalannak ítélte azt a felperesi hivatkozást is, miszerint a szerződés az árfolyamkockázattal kapcsolatos alperesi tájékoztatás hiánya miatt érvénytelen. Rámutatott, a szerződés és az üzletszabályzat rendelkezéseiből a felperes számára felismerhető lehetett, hogy a kölcsönszerződés árfolyamkockázattal jár, az őt terheli, és az is, hogy annak nincs felső határa, így az árfolyamkockázat viselését érintő szerződési feltételek tisztességtelenségére nem hivatkozhat megalapozottan.

Elfogadta az alperes védekezését, amely szerint a törzskönyv hitelező általi birtokban tartása az opciós szerződéstől független, atipikus, önálló biztosíték, amely alapján a hitelező mindaddig jogosult a törzskönyv birtokban tartására, ameddig a kölcsönbevevő a kölcsönszerződésből eredő valamennyi kötelezettségét nem teljesíti, s miután ennek megtörténtét nem találta bizonyítottnak, a törzskönyv kiadása iránti keresetet is alaptalannak minősítette. Nem osztotta azt a felperesi álláspontot sem, hogy az opciós szerződés 5. pontja érvénytelen lenne, érvelése szerint ugyanis annak helyes értelmezése szerint a vételi jog a szerződés aláírásától számított 5 év elteltével mindenképpen megszűnik. Egyetértett viszont a felperessel abban, hogy az Üsz. IV.7. pontja a Ptk. 374. § (2) bekezdésében rögzített kógens rendelkezésbe ütközik, s ezért semmis.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen előterjesztett fellebbezésében a felperes annak keresete szerinti megváltoztatását kérte, azaz az alperes kötelezését a **(gpjmu frg rszáma)**. forgalmi rendszámú Ford Fiesta típusú gépkocsi törzskönyvének kiadására és 956 176 Ft visszafizetésére. Fellebbezése - másodfokú eljárás során kiegészített - indokai szerint a kölcsönszerződés a Ptk. 523. § (1) és (2) bekezdése, valamint a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), e) és c) pontjaiban előírt tartalmi elemek (a kölcsön és a törlesztő részletek deviza összege és a kamat éves, százalékban kifejezett értéke), mint lényeges szerződési feltételek meghatározásának hiánya miatt elsődlegesen létre nem jönnek minősül, másodlagosan érvénytelen. Kifejtette, e hiányosság az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően nem csupán részleges érvénytelenséget eredményez, hanem a szerződés egészének a semmisségét. Utalt ugyanakkor arra, részleges érvénytelenség esetén az érvénytelen rész bírósági érvényessé nyilvánítása nem lehetséges, ilyen esetben az érvénytelen szerződési feltételt el kell hagyni a szerződésből, arra azonban a bíróságnak nincs felhatalmazása, hogy a fennmaradó kikötések tartalmát módosítsa, vagy a maradék szerződést kiegészítse. Véleménye szerint az elsőfokú bíróság megsértette a Pp. 213. § (1) bekezdésében foglaltakat is, amikor erre irányuló kereseti illetve viszontkereseti kérelem hiányában a kamat százalékos mértékét meghatározva kiegészítette a szerződést. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a kamatmérték meghatározásával lényegében módosította a kölcsönszerződést anélkül, hogy vizsgálta volna a bírói szerződésmódosítás Ptk. 241. §-ában írt feltételeinek a fennállását, megsértette továbbá a DH2 tv.

37. §-át és a Ptk. 239. § (1) bekezdését, mert úgy alkalmazott jogkövetkezményt, hogy nem állapított meg érvénytelenséget, és nem vizsgálta, hogy a kamat százalékos mértéke nélkül teljesíthető-e a szerződés.

Kiemelte, a DH2 törvény alapján az alperes által elvégzett és a neki megküldött elszámolás az induló ügyleti kamat mértékét nem tartalmazta, így egyrészt ez okból nem állt módjában azt vitatni, másrészt azért, mert a DH2 törvény alapján csak azt kifogásolhatta volna a Pénzügyi Békéltető Testületnél illetve bíróság előtti nemperes eljárásban, hogy az alperes tévesen számította ki az árfolyamrés valamint a tisztességtelenül alkalmazott egyoldalú kamat- díj- és költségemelés folytán visszajáró összeget.

Fenntartotta azt a véleményét, miszerint a szerződés nem tartalmaz az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatást, annak 7. és 8. pontjából, valamint az Üsz. V/6. pontjából nem állapítható meg, hogy az árfolyamkockázat kizárólag őt terheli, és az sem, hogy ennek nincs felső határa, ezért ezek a szerződési feltételek érvénytelenek, és maga a szerződés egésze is semmis. Megítélése szerint ettől eltérő álláspont esetén is legfeljebb az állapítható meg, hogy az árfolyam-különbözet maximum 25 %-os mértékig terhelheti, mivel az Üsz. I.23. pontja az ilyen mértéket elérő árfolyam-emelkedést rendkívülinek minősítette.

A törzskönyv kiadására irányuló követelés jogalapjaként továbbra is arra hivatkozott, hogy az opciós szerződés 5. pontja annak a Ptk. 374. § (2) és (4) bekezdésébe ütközés miatt érvénytelen.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult, mindenben fenntartva az elsőfokú eljárásban előterjesztett védekezését.

A fellebbezés részben alapos.

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a peres felek a kölcsönszerződés létrejöttéhez szükséges lényeges feltételekben megállapodtak. Az ítéletábra egyetért azzal az álláspontjával is, hogy a felperes által felhozott okok közül kizárólag az ügyleti kamat éves %-os értéke szerződésben való rögzítésének hiánya, valamint az Üsz. opciós jog időtartamának meghosszabbításáról rendelkező IV. 7. pontja miatt állapítható meg a szerződés részleges érvénytelensége. Helyesen vonta le az elsőfokú bíróság a részleges érvénytelenség jogkövetkezményeit is: az Üsz. IV.7. pontjában foglalt rendelkezést illetően ez lényegében annyi, hogy e feltételre az alperes jogot nem alapíthat, azaz nem igényelheti, hogy a felperes 5 év elteltével ismételten vételi jogot engedjen az alperes számára a perbeli gépkocsira, míg az ügyleti kamatláb megjelölésének elmaradásából eredő érvénytelenségi ok e hiányosság pótlásával kiküszöbölhető.

A felperes fellebbezésében foglaltakra figyelemmel a fenti kérdéseket érintően az ítéletábra kiemeli az alábbiakat, egyben részben módosítja és kiegészíti az elsőfokú bíróság határozatának indokait.

A kölcsön összege és a törlesztő részletek CHF-ben való meghatározásának hiánya.

A jelen ügyben alkalmazandó 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 205. § (2) bekezdése értelmében a szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges. Visszterhes szerződés esetén mindenképpen lényeges tartalmi elem a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás meghatározása. Kölcsönszerződésnél - a Ptk. 523. § (1) bekezdése szerint - a hitelező által nyújtott szolgáltatás a szerződésben meghatározott pénzösszeg adós rendelkezésére bocsátása, az adóst terhelő ellenszolgáltatás pedig a kölcsön összegének szerződés szerinti visszafizetése. Ennek megfelelően a kölcsönszerződés létrejöttéhez a feleknek meg kell állapodniuk egyrészt a hitelező által folyósítandó kölcsön összegében, másrészt az adós visszafizetési kötelezettségében. Ez utóbbi meghatározásának egyik lehetséges módja az adós által teljesítendő törlesztő részletek számának, összegének és

esedékességének megjelölése.

A peres felek szerződése - amint azt az elsőfokú bíróság is helyesen megállapította - deviza alapú kölcsönszerződés, amelynek lényege, hogy a szerződés tárgya, vagyis a hitelező által folyósítandó kölcsön összege és az adós tartozása, azaz a törlesztő részletek összege egyaránt devizában kerül meghatározásra, így az adós tartozása devizában keletkezik, a kölcsön folyósítására és a törlesztésére pedig forintban került sor, azaz az ún. kirovó és lerovó pénznem eltér egymástól, a kirovó pénznem deviza, a lerovó pedig forint. A felek a szerződés megkötésekor a kölcsönösszeg devizában való meghatározása során két módot választhatnak: vagy az érintett devizanemben jelölik meg pontosan, összegszerűen a kölcsön összegét (ebben az esetben a folyósítás időpontjában irányadó árfolyamtól függ, hogy ténylegesen milyen forint összeg kerül az adós részére átadására), vagy azt a forint összeget jelölik meg, amelynek a folyósítás időpontja szerinti árfolyamon az adott devizanemre átszámított összege az adós kirovó pénznemben meghatározott tartozása. Mindkét mód alkalmas a kirovó tartozás egyértelmű meghatározására (6/2013 Polgári jogegységi határozat III/1. pont). A felperes álláspontjától eltérően tehát nem szükséges, hogy maga a kölcsönadott, folyósított összeg illetve a törlesztések összege devizában meghatározva tételesen szerepeljenek a szerződésben, hanem az is elégséges, ha azok a szerződés rendelkezései alapján kiszámíthatók. Jelen esetben a peres felek a kölcsönösszeg meghatározásának a fent ismertetettek közül az utóbbi módját választották. Az egyedi szerződés egyértelműen rögzíti a lerovó pénznemben, azaz forintban folyósítandó kölcsön összegét, az Üsz. I.24. pontja alapján pedig pontosan kiszámítható, hogy ennek alapján a kirovó pénznemben (CHF-ben) milyen összegű tartozása keletkezett a felperesnek. Mindez irányadó a törlesztő részletek tekintetében is. Minderre figyelemmel bár nem számszerűen, de a szerződés rendelkezései alapján kiszámítható módon meghatározásra került a kölcsön és a törlesztő részletek összege devizában is, így a szerződés megfelel a szerződéskötéskor hatályos 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 213. § (1) bekezdés a) és e) pontjában előírt követelménynek, hiszen tartalmazza a szerződés tárgyát (a kölcsön összegét), a törlesztő részletek számát, összegét, és a törlesztési időpontokat is.

Az ügyleti kamatban való megállapodás hiánya

A fentebb már indokoltak szerint a kölcsönszerződés létrejöttéhez nélkülözhetetlen az ellenszolgáltatásnak, azaz az adós visszafizetési kötelezettségének meghatározása, amelynek bankkölcsönszerződés esetén tartalmaznia kell a folyósított kölcsönösszeg kamatát is a Ptk. 523. § (2) bekezdése értelmében. Tény, hogy a felperes által fizetendő ellenszolgáltatás szerződésben meghatározott induló mértéke, azaz a törlesztő részletek összege meghaladja a kölcsön összegét, ez pedig igazolja az ügyleti kamatban való megállapodást. Mindezt nem érinti, hogy a törlesztő részletek a tőkén és a kamaton felül esetlegesen egyéb, az adós részéről teljesítendő fizetési kötelezettségeket is tartalmaznak. Ettől eltérő kérdés, hogy a Hpt. 213 § (1) bekezdés c) pontja alapján a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződések esetében nem mellőzhető a kamat éves százalékos értékének szerződésben való feltüntetése. Ennek elmulasztása azonban nem a szerződés létrejöttét, hanem a jogszabályi rendelkezés alapján annak semmisségét eredményezi. Nincs jelentősége annak, hogy ebből a hiányosságból fakadó érvénytelenségi ok a szerződés egészének semmisségét, vagy csupán annak részleges érvénytelenségét eredményezi. Mivel az érvénytelenség oka egy hiányosság, nyilvánvalóan nem alkalmazható ugyanis az érvénytelenségnek az a legalapvetőbb következménye, hogy az érvénytelen szerződéshez (szerződési feltételhez) joghatás nem fűződik, arra jogosultságot, vagy követelést alapítani nem lehet. A kamat éves százalékos értéke meghatározásának hiányából eredő érvénytelenség esetén az érvénytelenség Ptk. 237. §-ában meghatározott „további” jogkövetkezményei alkalmazhatók, ennek megfelelően - a 2014. évi XL. törvény (DH2 tv.) hatálya tartozó szerződések, így a perbeli kölcsönszerződés esetében - a körülményektől függően sor kerülhet a szerződés hatályossá, vagy érvényessé nyilvánítására (DH2 tv. 37. § (1) bekezdés). Ennek az érvénytelenségi oknak a jogkövetkezményét azonban maga a

jogalkotó rendezte a DH2 tv-ben előírt ún. felülvizsgált elszámolás szabályainak megalkotásával. A pénzügyi intézményeknek ugyanis az általuk kötelezően elvégzendő elszámolást a DH2 tv. 16. § (2) bekezdése értelmében a Magyar Nemzeti Bank elnökének a DH2 tv. felhatalmazása alapján kiadott rendeleteiben (42.,54. és 55/2014 MNB rendelet) meghatározott tartalommal és formában kellett elkészíteniük. Az érintett MNB rendeletekből megállapíthatóan az elszámolásnak egyebek között tartalmaznia kellett a kölcsön induló kamatlábát, amelyet a részletes elszámolásban tüntettek fel a pénzügyi intézmények. A fogyasztó a pénzügyi intézmény által készített - az ügyleti kamatláb meghatározására is kiterjedő - elszámolás felülvizsgálatát a DH2 tv. 18-28. §-aiban meghatározott módon, határidőn belül és eljárások keretében vitathatta. Ha ezzel a lehetőséggel nem élt, vagy ha a kifogása jogerősen elbírálásra került, az elszámolás felülvizsgálatnak minősül, és a DH2 tv. 29. §-a értelmében annak eredménye a továbbiakban más polgári eljárásban nem vitatható. Mindez azt jelenti, hogy az induló kamatláb felülvizsgált elszámolás során történő meghatározásával az érvénytelenség oka elhárult, és ezáltal a szerződés „érvényessé vált” (konvalidálódott - 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. pont), s miután a felülvizsgált elszámolásra az „érvényessé vált szerződési tartalomnak megfelelően került sor, az érvénytelenség anyagi jogi jogkövetkezményeinek levonása teljes körűen - a továbbiakban nem vitatható módon - megtörtént, attól utóbb a bíróság sem térhet el. Mindebből következően az ügyleti kamat éves százalékos értéke megjelölésének hiánya miatti érvénytelenség jogkövetkezményének levonására irányuló kereset elbírálása során a bíróságnak vizsgálnia kell, sor került-e az elszámolás bíróság általi felülvizsgálatára a DH2 tv. 26-28. §-ai alapján. Ha igen, a jogkövetkezmény levonására irányuló igény ítélt dolog. Ha nem, az érvénytelenség Ptk. 237. §-ában megjelölt jogkövetkezményei közötti választás lehetősége arra korlátozódik, hogy a bíróság érvényessé nyilvánítsa a szerződést azzal, hogy az érvénytelenség okának kiküszöbölése körében lényegében csupán rögzíti annak eredményét, ahogy maguk a felek orvosolták a szerződés hibáját. Ennek megfelelően az érvényessé nyilvánítás során a bíróság az alperes által készített, a felperes által bíróság előtt meg nem támadott, és ezáltal ráutaló magatartással elfogadott elszámolásban feltüntetett ügyleti kamatlábat megjelölve pótolja a szerződés érvénytelenségéhez vezető hiányosságot.

Annak nincs jelentősége, hogy a felperes nem kérte az érvényessé nyilvánítást és az is közömbös, hogy az alkalmazott jogkövetkezmény mennyiben felel meg egyik, vagy másik fél érdekeinek. Ha a fél az érvénytelenségi perben az érvénytelenség jogkövetkezményének a levonását kéri, a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy az érvénytelenség lehetséges jogkövetkezményei közül melyiket alkalmazza. Ennek egy korlátja van, nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amely ellen valamennyi fél tiltakozik (Legfelsőbb Bíróság: Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 7. pont).

A kifejtettek alapján nem volt tehát akadálya annak, hogy a felülvizsgált elszámolás keretében megállapított kamatérték meghatározásával a bíróság a szerződést érvényessé nyilvánítsa.

A bíróság a szerződés érvényessé nyilvánítása során lényegében valóban módosítja, illetve kiegészíti a felek szerződését annak érdekében, hogy az érvénytelenségi okot, illetve az az által előidézett érdeksérelmet kiküszöbölje, ennek a módosításnak a jogszabályi alapja azonban - a felperes hivatkozásával ellentétben nem a Ptk. 241.§-a, hanem a Ptk. 237. §-a, ezen túl a perbeli esetben a DH2 tv.37. §-a, ezért alaptalan a felperesnek az a fellebbezési érvelése, hogy az elsőfokú bíróság megsértette a Ptk. 241. §-ában foglaltakat.

Az árfolyamkockázatról való tájékoztatás hiánya

A felperes fellebbezésében változatlanul arra hivatkozott, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozóan az alperestől tájékoztatást nem kapott, emiatt a szerződés egésze érvénytelen. A 2/2014. PJE határozat 1. pontja szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezésének tisztességtelensége, amely szerint az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor - figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is - nem volt világos, nem volt érthető. Abban az esetben, ha a szerződés szövegéből és a pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhető volt az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és hogy az árfolyam ránézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa, a vizsgált kikötés tisztességtelenségét a Ptk. 209. § (5) bekezdésében foglaltakra tekintettel nem lehet megállapítani.

Jelen ügyben a kölcsönszerződés részét képező üzletszabályzat V.6. pontja alapján a felperes kifejezetten vállalta a mértékadó devizanem, azaz a svájci frank és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Ezen túl a szerződés egyéb rendelkezései, így az egyedi szerződés „mértékadó devizanem CHF” és „fix deviza konstrukció” kitétele is félreérthetetlenül jelezte, hogy a forintban feltüntetett havi törlesztő részletek összege változhat a futamidő során. Az üzletszabályzat 17., 22., 24. és 25.b. pontjainak együttes értelmezése eredményeként pedig egyértelmű lehetett a felperes számára, hogy az árfolyam változásából eredő kockázat fennáll, illetőleg hogy a kedvezőtlen irányú változás kockázata őt terheli. Az egyedi szerződésben ugyanis a felek meghatározták a mértékadó devizanemet, míg az üzletszabályzatban rögzítésre került a mértékadó devizanem fogalma (17. pont), a mértékadó árfolyam (24. pont), az árfolyamváltozás kiszámításának képlete (25.b. pont) és alkalmazásának feltételei is. Az üzletszabályzat I.25.b. pontja kifejezi a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének a deviza alapú kölcsönzés lényegéből fakadó változását, nevezetesen, hogy ha a kölcsön nyilvántartási devizanemének forinthez viszonyított árfolyama változik, ez maga után vonja a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének változását is, vagyis, hogy neki kell viselnie az árfolyamkockázatot. A kamatváltozás II. üzletszabályzati pont megszövegezésének tartalmából egyértelműen megállapítható, hogy az ténylegesen a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének árfolyamváltozásból adódó módosulását szabályozza, amire a „kamatváltozás II.” szövegrész után zárójelben szereplő „árfolyamváltozás” kifejezés is utal. E rendelkezés egyértelműen és átláthatóan tartalmazza, hogy a kölcsönbevevőnek a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében árfolyamváltozást kell fizetnie, amelynek nincs felső határa. Erre utal az üzletszabályzat 23. pontjában meghatározott rendkívüli árfolyamesemény fogalma is, ami nem hagyhat kétséget a kölcsönbevevőben a felől, hogy az árfolyam szélsőséges mértékben is változhat.

Ha a felperes kellő figyelmességgel és körültekintéssel átolvasta volna az egyedi szerződést és az üzletszabályzatot, úgy a fent megjelölt szerződési rendelkezések alapján fel kellett volna ismernie, hogy fizetési terhei előre nem látható mértékben is megnövekedhetnek. A felperes ezzel szemben maga hivatkozott arra a személyes meghallgatása során, hogy a szerződést anélkül írta alá, hogy az üzletszabályzatot elolvasta volna. A fogyasztót is terhelő együttműködési kötelezettségből eredően azonban a jóhiszeműség és tisztesség követelményeire is tekintettel a kölcsönbevevőtől is minimálisan elvárható, hogy a nagy összegű, hosszú távra szóló pénzügyi ügylet jellegéhez, a vállalt kockázat mértékéhez igazodóan tájékozódjon a szerződés megkötése előtt (BDT2013. 2889.), áttanulmányozza a szerződést, szükség esetén az egyes általa nem érthető rendelkezésekről tájékoztatást kérjen (6/2013. PJE.).

Alapítanul kifogásolta a felperes, hogy az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta döntése során az Alkotmánybíróság III/773/2015. számú határozatában és a Kúria 2/2014 Polgári jogegységi határozatában foglaltakat. A III/773/2015. AB határozat tárgya a Kúria 2/2014.PJE határozat rendelkező részének 1. pontja és az ahhoz kapcsolódó indokolás III/1. pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés volt, amelyet az Alkotmánybíróság alaptalannak ítélt és elutasított. Ez azt jelenti, a jogvita elbírálása során irányadónak tekintendő a polgári jogegységi határozat, amelyre egyébiránt a felperes fellebbezését maga is alapította. Az elsőfokú bíróság - a fent részletezettek szerint - a jogegységi döntésben foglalt iránymutatás helyes alkalmazásával állapította meg, hogy a szerződés rendelkezései alapján az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára felismerhető volt, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és hogy az árfolyam ránézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa.

A törzskönyv kiadása

A fentiekkel ellentétben a felperes megalapozottan támadja a törzskönyv kiadására irányuló keresetet elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezést. Nem osztja az ítéltábla az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy a törzskönyv birtokban tartása a kölcsönszerződéshez kapcsolódó atipikus biztosítéknak tekinthető. Kétségtelen, hogy a Ptk. 200. § (1) bekezdésében megfogalmazott szerződési szabadság elvéből következően - ilyen tartalmú jogszabályi tiltás hiányában - nincs akadálya annak, hogy a kölcsön visszafizetésének atipikus biztosítékaként a felek kikössék a törzskönyv birtoklásának jogát mindaddig, amíg a kölcsönbevevő a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeit nem teljesíti maradéktalanul. A perbeli esetben azonban a felek ilyen tartalmú megállapodást nem kötöttek. Az opciós szerződés 7. pontja szerint a felek a vételi jog - és nem a kölcsönszerződésből eredő kötelezettség - biztosítására kötöttek ki az alperes javára elidegenítési és terhelési tilalmat a vételi jog tárgyát képező gépjárműre. Az Üsz. VI.1. pontja ezzel összhangban rendelkezik úgy, hogy „a kölcsönbevevő köteles a hatósági nyilvántartásba a gépjármű forgalmi engedélyébe és törzskönyvbe a hitelező javára - a felek között létrejött szerződésnek megfelelően - a vételi jogot, vagy a jelzálogjogot és annak biztosítására az elidegenítési és terhelési tilalmat bejegyeztetni és ennek megfelelően úgy rendelkezni, hogy a hatóság a törzskönyvet a hitelező, mint a korlátozás jogosítottja részére küldje meg.” Az idézett szerződési feltétel megszövegezése, annak nyelvtani értelme is azt támasztja alá, hogy a felek a törzskönyv alperes részére történő megküldésével az alperes opciós jogát kívánták biztosítani. Ennek megfelelően a törzskönyv birtoklásához való jog az opciós joghoz kapcsolódó járulékos jogosultság. Mivel pedig az opciós szerződés - az elsőfokú ítélet fellebbezéssel nem támadott megállapítása szerint - megszűnt, nincs az alperesnek jogalapja a törzskönyv birtokban tartására. Az Üsz. alperes által hivatkozott IV/9. pontja - az opciós szerződés 5. pontjával együttesen értelmezve azt - csupán annyit jelent, hogy ha a kölcsönbevevő teljesíti a fizetési kötelezettségeit, a hitelező (az alperes) köteles kiadni a törzskönyvet. Nem jelenti azonban egyúttal azt is - az alperes és az elsőfokú bíróság értelmezésétől eltérően - hogy a hitelezőt csak akkor terheli a törzskönyv kiadásának kötelezettsége, ha a kölcsönbevevő maradéktalanul teljesítette fizetési kötelezettségeit. Utal e tekintetben az ítéltábla a Ptk. szerződés értelmezésével kapcsolatos 207. § (1) és (2) bekezdésére, amely szerint a szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett. Ha pedig az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés tartalma e szabály alkalmazásával nem állapítható meg egyértelműen, a feltétel meghatározójával szerződő fél, illetve a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni. A jogalkotó a Ptk. fenti rendelkezéseivel a pontatlan, vagy bizonytalan megfogalmazás kockázatát arra a félre terhelte, aki annak megfogalmazásáért felelős. Ennek megfelelően, ha az alperesnek a IV.9. pontban írt szerződési kikötéssel az volt a célja, hogy a kölcsön visszafizetésének atipikus biztosítékaként

mindaddig magánál tarthassa a kölcsönből finanszírozott gépjármű törzskönyvét, amíg az adós valamennyi fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, ezt a szándékát egyértelműen, félreérthetetlenül így kellett volna megfogalmaznia. Az érintett kikötésnek azonban annak teljes megszövegezése alapján csak kiterjesztő értelmezéssel tulajdonítható az alperes szerinti tartalom, a kiterjesztő értelmezést viszont a Ptk. 207. § (4) bekezdése kifejezetten tiltja.

Mindezt figyelembe véve az Üsz. IV/9. pontja csupán azon esetek egyikét szabályozza, amikor a hitelező nem tagadhatja meg a törzskönyv kiadását. Nem vonható le azonban az érintett kikötés megfogalmazásából az a következtetés, hogy akkor is jogosult lenne azt magánál tartani, ha az e jogosultság alapjául szolgáló vételi joga megszűnt. Miután a kifejtettekre tekintettel az alperesnek nincs érvényes jogcíme a törzskönyv birtokban tartására, az ítéltábla kötelezte az alperest annak kiadására.

A felperes keresetében egyfelől 956 176 Ft megfizetésére, másfelől a gépjármű törzskönyvének kiadására kérte kötelezni az alperest. Ez utóbbit illetően az eljárás pertárgyértéke az Itv. 39. § (3) bekezdés c) pontja alapján 600 000 Ft, így a felmerült elsőfokú eljárási illeték összege az Itv. 42. § (1) bekezdése alapján összesen 93 400 Ft. A túlfizetés megfizetésére irányuló kereseti kérelem alaptalannak bizonyult, ezért az ehhez kapcsolódó kereseti illeték a felperest, míg a törzskönyv kiadása iránt előterjesztett kereset alapossága folytán annak illetéke az alperes terheli (Pp. 78. § (1) bekezdés, 6/1986. (VI.26.) IM. rendelet (Kmr.) 13. § (2) bekezdés). Ennek megfelelően az ítéltábla a felperes által fizetendő elsőfokú eljárási illeték összegét leszállította, míg az alperest terhelőt felemelte.

Az elsőfokú ítélet fentiek szerinti megváltoztatására tekintettel a peres felek pervesztessége-pernyertessége az elsőfokú eljárásban közel azonos arányú volt, ezért az ítéltábla mellőzte a felperes elsőfokú perköltség megfizetésére kötelezését és megállapította, hogy a peres felek költségeiket maguk viselik.

A kifejtettekre tekintettel az ítéltábla az elsőfokú ítélet nem fellebbezett részének érintetlenül hagyása mellett a megfellebbezett rendelkezéseit a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta.

A fellebbezési eljárás során a felperes pervesztessége nagyobb arányú, ezért a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján köteles az alperes fellebbezési részperköltsége megfizetésére, amelynek összegét az ítéltábla a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5) bekezdése és 4/A. §-a alapján állapította meg.

A felperes fellebbezése a törzskönyv kiadása iránti kérelmét illetően bizonyult alaposnak, ezért az ehhez kapcsolódóan felmerült fellebbezési eljárási illetéket az alperes viseli, míg a túlfizetés megfizetésére irányuló megalapozatlan igény fellebbezési eljárási illetékének megfizetésére a felperes köteles (Pp. 78. § (1) bekezdés, Kmr. 13. § (2) bekezdés).

Szeged, 2016. április 27.

Dr. Szeghő Katalin sk.
a tanács elnöke

Dr. Lengyel Nóra sk.
előadóbíró

Zanócné dr. Ocskó Erzsébet sk.
táblabíró

